

MAAILMAN 50 VAARALLISINTA SUKUA

HANNU SOKALA

Nemo

Alfred Kordelinin säätiö ja Otavan Kirjasäätiö ovat tukeneet
tämän kirjan kirjoittamista.

© Hannu Sokala ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-46486-0

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

SISÄLLYS

ESIPUHE	8
JOHDANTO	11
1. AL-SAUD: KAIKKIEN KAVERI SAUDI-ARABIA	19
2. ROTENBERG: PUTININ BISNESTOVERIT VENÄJÄ	28
3. AL-NAHYAN: JUMALAN LAHJALLA MAAILMAN VARAKKAIMMAKSI ABU DHABIN EMIIRIKUNTA	36
4. MUSK: AVARUUKSIIN KURKOTTAJA ETELÄ-AFRIKKA, YHDYSVALLAT	47
5. MURDOCH: MAAILMAN MEDIAMAHTI AUSTRALIA, BRITANNIA, YHDYSVALLAT	61
6. ROTHSCHILD: KESKUSPANKKIA VAHVEMPI BRITANNIA, RANSKA, SVEITSI	73
7. XI: MAAILMAN VAHVIN KIINA	86
8. KOCH: VALTAA VAILLA VASTUUTA YHDYSVALLAT	96
9. DASSAULT: ASEITA, SANOMALEHTIÄ JA POLITIIKkaa RANSKA	107
10. ORTEGA: RYYSYILLÄ RIKKAUKSIIN ESPANJA	115
11. WALTON: MAAILMAN RIKKAIN PERHE YHDYSVALLAT	124
12. GURJEV: KUNINKAASTA SEURAAVA VENÄJÄ, BRITANNIA	135
13. GRIMALDI: 160 VUOTTA KESTÄNYT BISNESMALLI MONACO	142

14. MARS: SOKERILLA SUPERRIKKAAKSI YHDYSVALLAT	147
15. AGNELLI: SAAPASMAAN PARASTA JA PAHINTA ITALIA	156
16. TATA: KOLONIALISMIA TOISINPÄIN INTIA.....	166
17. HARIRI: PÄÄMINISTEREITÄ, KORRUPTIOTA, POMMEJA LIBANON	176
18. WALLENBERG: EUROOPAN MAHTISUKU RUOTSI.....	186
19. ADANI: HIILEN VOIMIN AASIAN MAHDIKSI INTIA.....	196
20. LEE: KUIN JENGIPOMOJA IKÄÄN ETELÄ-KOREA.....	203
21. GUPTA: VALTIOKAAPPARIT INTIA, ETELÄ-AFRIKKA, DUBAIN EMIIRIKUNTA	210
22. QUANDT: NATSEJA, ASEITA, BEMAREITA SAKSA.....	217
23. SAFRA: SALAPERÄISEN SUVUN TUNNETTU HEDELMÄ BRASILIA	226
24. AL-MAKTOUM: PERSIANLAHDEN MAHTIKAUPPIAAT DUBAIN EMIIRIKUNTA	235
25. ALIJEV: GLOBAALIN KAPITALISMIN RAA'AT KASVOT AZERBAIDŽAN	242
26. BOLLORÉ: GALLIAN MURDOCHIT RANSKA.....	248
27. SUNAK-MURTY: LIIAN RIKAS PÄÄMINISTERIKSI? BRITANNIA.....	254
28. ZHANG: ENSIMMÄINEN MILJARDIDYNASTIA KIINA.....	261
29. KULCZYK: VOLKKAREITA, OLUTTA JA LUKSUSTALOJA PUOLA.....	266
30. WINDSOR: TYÖNÄ ESILLÄOLO BRITANNIA.....	271
31. SACKLER: SATOJATUHANSIA RUUMIITA YHDYSVALLAT	276
32. AMBANI: UUDEN SUKUPOLVEN DYNASTIA INTIA.....	280
33. AL-THANI: MAHDOTTOMAN MAAILMANMESTARIT QATAR.....	284

34. TRUMP-KUSHNER: ISILTÄ KIINTEISTÖJÄ YHDYSVALLAT	289
35. PORSCHE-PIËCH: KAUHEA MENNEISYYS SAKSA, ITÄVALTA	292
36. HERLIN: YLÖS, ALAS, YLÖS SUOMI	297
37. WESTON: SÄMPYLÄNMYYJISTÄ SUPERKAUPPIAIKSI KANADA, BRITANNIA	302
38. VANDERBILT: MAHTAVIN HAASKATTU OMAISUUS YHDYSVALLAT	307
39. BATISTA: LIHAMESTARIT BRASILIA	311
40. ROCKEFELLER: ENSIMMÄINEN MILJARDÖÖRI YHDYSVALLAT	314
41. COATES: UHKAPELIN VOITTAJAT BRITANNIA	317
42. BORTNIKOV: LÄNNEN VIHOLLISET VENÄJÄ	319
43. CARGILL-MACMILLAN: RUOKAVIRTOJEN HALLITSIJAT YHDYSVALLAT	321
44. WERTHEIMER: HAJULLA MILJARDEISTA RANSKA	323
45. LARREA: KUPARIKUNINKAAT MEKSIKO	325
46. FONTBONA-LUKSIC: LASKUVIRHEESTÄ MAMMUTTIOMAISSUUS CHILE	327
47. KUOK: PALMUÖLJYKAUPPIAAT MALESIA	329
48. THOMSON: RAHANARVOISIA UUTISIA KANADA	331
49. DANGOTE: MAANOSAN VAURAIN NIGERIA	334
50. TOYODA: AUTOJEN MAAILMANKAUPPIAAT JAPANI	336
MITÄ HYÖTYÄ ON MILJARDÖÖREISTÄ?	338
LÄHTEET	356
HAKEMISTO: YHTIÖT JA BRÄNDIT	408
HENKILÖHAKEMISTO	416

ESIPUHE

YHDYSVALTALAISET VANDERBILTIT KUULUVAT maailman taloushistorian tärkeimpiin sukuihin. He olivat paitsi äärimmäisen rikkaita myös aloittivat höyrylaivoillaan ja rautateillään monopolien aikakauden.

”Corneliuksella oli nerous ja vimma tehdä rahaa, mutta hänen aineellisen vaurauden pakkomielteensä läheni sairautta, ja tuon vaurauden aiheuttama vamma sairastutti eri tavoin jokaisen seuravan sukupolven”, Vanderbiltien nykypolveen kuuluva tv-toimittaja Anderson Cooper kirjoitti isoisänsän isoisästään.

Vaurauden kasvattamisen pakkomielle kuvaa hyvin myös useimpia muita mahtisukuja. Yhdellä tapaa Vanderbiltit edustavat tässä kirjassa kuitenkin vähemmistöä: vuonna 1877 kuolleen Corneliuksen jälkeläiset onnistuivat hävittämään tämän luoman omaisuuden miltei viimeistä dollaria myöten. Tavalisempaa on, että suvut kerran rikastuttuaan kasvattavat varallisuuttaan yhä suuremmaksi.

YHTIÖISTÄ PUHUTAAN JA KIRJOITETAAN nykyisin yhä enemmän. Globalistumisen seurauksena kaukanakin sijaitsevilla yrityksillä on vaikutuksensa meidän kaikkien elämään.

Mediassa yhtiöt ovat talouden maailman aktiivisia toimijoita, jotka ostavat, sijoittavat ja myyvät sekä pyrkivät vaikuttamaan yhteiskunnan ratkaisuihin. Yritykset ovat julkisuudessa joko itse toimijoita tai sitten äänessä ovat niiden toimitusjohtajat.

Harvemmin kerrotaan yhtiöiden takana olevista henkilöistä – niistä omista-
jista, joiden etuja yhtiöt kaikissa toimissaan ja päätöksissään ajavat. Mieluiten
he ovat hiljaa, ikään kuin piilossa.

Toimittajana olen itsekin kolmisenkymmentä vuotta kertonut yritysten toi-
minnasta. Siksi oli antoisaa perehtyä niihin henkilöihin, perheisiin ja sukui-
hin, jotka omistavat maailman tärkeimpiä yrityksiä. Heidän päätöksensä, ta-
voitteensa ja arvonsa ovat usein poissa näkyvistä, mutta yhä tärkeämpiä maail-
massa, jossa pääomat ja teknologiat niin helposti ylittävät maiden väliset rajat.

TIEDÄN ETTÄ JOIDENKIN sukujen nostaminen maailman vaarallisimpien
joukkoon voi herättää kummastusta, jopa ärsytystä. Otan tämän riskin
tietoisesti.

Olen valinnut suvut toimittajana, en tutkijana tai historioitsijana. Journa-
listin vapautta ja vainua käyttäen olen rakentanut listan 50 vaarallisimmasta
suvusta niin, että mukana ovat ne suvut, jotka minulle näyttäytyvät tällä het-
kellä vaikutusvaltaisimpina ja kiinnostavimpina. Sukujen järjestys noudattaa
samaa logiikkaa eikä perustu muuhun kuin omiin tietoihini ja omaan päätte-
lyyni.

Tärkeitä sukuja ei ollut vaikea löytää. Paljon vaikeampaa oli päättää, mitkä
suvut piti jättää pois. Olisin helposti voinut ottaa mukaan sata tai kaksisataa
sukua, mutta kirjankustantamisen lainalaisuudet olisivat tulleet vastaan ja kir-
jasta olisi tullut vähintään tuhatsivuinen tiiliskivi.

Kirjassa ei käsitellä sellaisia perheitä tai sukuja, joiden toiminta on lähtö-
kohtaisesti rikollista. Se olisi kokonaan oman työnsä arvoinen aihe.

Tämä teos toimii eräänlaisena jatkona vuonna 2021 ilmestyneelle kirjalle
Maailman 50 vaarallisinta yhtiötä, jonka kirjoitin Juha-Pekka Raesteen kanssa.
Jo tuota kirjaa tehdessäni mielessä takoi ajatus siitä, että pitäisi päästä lähem-
mäs taloutta koskevien päätösten ja ratkaisujen tekijöitä. Heistä tärkeimpiä
ovat suuryritysten omistajat – ja varsinkin pitkään samojen perheiden ja su-
kujen hallussa olleiden yritysten omistajat. Vuosikymmenten ja vuosisatojen
kuluessa sukujen vallankäyttö on nivoutunut julkiseen valtaan monin säikein,
joita ei aina ole helppo nähdä. Siksi on mielestäni tärkeää esitellä näitä sukuja.

Olen valinnut kirjaan vain sukuja, joissa on tehty vähintään yksi onnis-
tunut sukupolvenvaihdos. Lähivuosina varallisia sukuja tulee lisää: mittavia

omaisuuksia siirtyy jälleen eteenpäin, kun it-teollisuuden sekä Kiinan ja mahdollisesti myös Venäjän jättiyritykset alkavat siirtyä seuraaville sukupolville.

TALOUSKIRJOITTAJAT LAINAAVAT silloin tällöin tutkimusta, jonka mukaan alle kolmannes uusista yrityksistä selviää hengissä toiseen sukupolveen asti. Tämä on väärinkäsitys, kuten kirjan johdannosta selviää. Sukuyhtiöt ovat yllättävän pitkäikäisiä ja joustavia.

Osakemarkkinoiden hallitsemasta talousuutisoinnista voi syntyä kuva, että sukuyhtiöt olisivat mennyttä aikaa. Herkästi luullaan myös, että perheet omistaisivat vain pieniä tai keskikokoisia yhtiöitä. Todellisuudessa melkoinen osa Euroopan, Pohjois- ja Etelä-Amerikan sekä Aasian tärkeimmistä suuryrityksistä on edelleen perustajasukujen hallinnassa.

Sukuja esittelevien lukujen jälkeen pohdin, mitä hyötyä miljardööreistä on. Viime vuosina miljardöörien varallisuuden nopea kasvu on lisännyt eriarvoisuutta. Rikkaiden mahdollisuudet vaikuttaa kaikkia koskevaan päätöksentekoon ja arvojenmuodostukseen ovat huimasti suuremmat kuin meillä muilla. Viisaasti johdetut suvut ja niiden omistamat yhtiöt voivat kuitenkin tuoda talouteen pysyvyyttä ja vakautta.

KITOKSET FAKTANTARKISTUKSESTA ja kielenhuollosta alati taitavalle Riina Nygrénille.

Kiitän Alfred Kordelinin säätiötä ja Otavan Kirjasäätiötä, joiden antamat apurahat mahdollistivat kirjan tutkimisen ja kirjoittamisen.

Tuusulassa huhtikuussa 2023

Hannu Sokala

JOHDANTO

PERHEYHTIÖISTÄ PUHUTAAN usein kuin ne olisivat pieniä tai korkeintaan keskikokoisia. Oikeasti perheet omistavat ja hallitsevat monilla liike-toiminnan aloilla jättyhtiöitä. Esimerkiksi autoissa Agnellit (Ferrari, Stellantis, luku 15), Quandtit (BMW, luku 22) ja Porsche-Piëchit (VW ja Porsche, luku 35); elektroniikassa Leet (Samsung, luku 20) sekä vähittäismyynnissä Waltonit (Walmart, luku 11) ja Westonit (Primark, luku 37).

Arviolta kolmannes Yhdysvaltain 500 merkittävimmästä yrityksestä, S&P 500 -listan yhtiöistä on perheyhtiöitä. Ranskassa ja Saksassa 40 prosenttia 250 suurimmasta yrityksestä on perheyhtiöitä.

Kolumnisti-toimittaja Adrian Wooldridgen mukaan perhedynastiat elävät ja voivat hyvin ympäri maailman, vaikka yhteiskuntatieteilijät ovat ennustaneet niiden katoavan demokratian ja meritokratian seurauksena. Meritokratiassa kansalaiset pärjäävät lahjakkuudellaan ja omilla saavutuksillaan.

”Dynastiat ovat edelleen hämmästyttävän vahva voima”, talousuutistoimisto Bloombergin globaalitalouden kolumnistina toimiva Wooldridge kirjoitti.

Dynastioita on syntynyt niihinkin maihin, jotka alun perin muodostettiin kumoamaan Britannian kuningashuoneen valta-asema. Yhdysvalloissa dynastioita ovat esimerkiksi Bushit, Kennedyt, Kochit ja Rockefellerit; Intiasa muiden muassa Ambanit ja Adanit. Globaalitalouden jättiläisessä Kiinassa dynastioita on alkanut rakentua it-teollisuuden lisäksi kommunistipuolueen päälliköiden lasten ympärille.

Perheyritysten sanotaan usein kaatuvan tai alkavan vähintään huojua, kun perustajasukupolvesta aika jättää. *Family Business Magazinen* mukaan mitään kaavaa perheyritysten elinkaarelle ei ole löydetty. Lehti lainaa usein toistettua tutkimustulosta, jonka mukaan perheyrityksistä alle kolmannes selviäisi edes ensimmäisestä sukupolvenvaihdoksesta.

Yhdysvaltalaisen perheyrityksiä konsultoivan Banyan Globalin perustajat Josh Baron ja Rob Lachenauer selvittivät asiaa artikkelissaan *Harvard Business Review'ssa*. Käsitys alle kolmasosan selviämisestä toiseen sukupolveen periytyy yhdestä ainoasta tutkimuksesta, jota on heidän mukaansa lisäksi tulkittu väärin. Yhdysvaltain Illinoisissa tehdyssä tutkimuksessa selvisi oikeasti, että noin kolmannes yrityksistä selviää toisen sukupolven loppuun (eikä toisen sukupolven alkuun) – eli 30 vuotta raportoitua pidempään.

Baronin ja Lachenauerin mukaan sukuomisteiset yritykset näyttävätkin olevan muita yrityksiä pitkäikäisempiä. 25 000 yritystä ja aikaväliä 1950–2009 koskeneen tutkimuksen mukaan pörssiin listatut osakeyhtiöt elivät keskimäärin 15 vuotta eli eivät edes yhtä sukupolvea.

Suuri konsulttiryhtiö Boston Consulting Group selvitti puolestaan, että Yhdysvalloissa pörssiyritysten keskimääräinen elinikä on merkittävästi pudonnut. Lisäksi todennäköisyys sille, että pörssiyritys kaatuu viiden vuoden sisällä, oli 32 prosenttia vuonna 2015, kun vastaava riski oli 50 vuotta aiemmin vain 5 prosenttia.

Baronin ja Lachenauerin mukaan pörssiyrityksissä on tapana keskittyä pakkomielteisesti neljännesvuositavoitteiden saavuttamiseen: ”Perheyritiöt sen sijaan tapaavat ajatella sukupolvien sihdillä, mikä antaa yhtiöille paremman mahdollisuuden tehdä toimia, jotka vahvistavat niiden kuntoa huonoja aikoja vastaan.”

Samanlaiseen johtopäätökseen tuli japanilaisen Keio-yliopiston liikkeenjohdon professori Yoshinori Isagai.

”Vakiintuneet perheyritiöt työskentelevät ahkerasti säilyttääkseen klaanien yritykset ja perinteet seuraaville sukupolville sen sijaan, että ne keskittyisivät vain maksimoimaan voittonsa”, hän sanoi *Asahi Shimbun* -lehdelle.

Silti se, että yritys kestäisi 46. sukupolven, tuntuu lähes mahdottomalta. Tähän on kuitenkin yltänyt Guinness World Recordsin noteeraama maailman vanhin perheyritiö, vuonna 718 perustettu japanilainen kylpylä- ja majoitus-

yhtiö Hoshi Ryokan. Vuonna 578 perustettu rakennusyhtiö Kongo Gumi oli pitkään Hoshi Ryokania vanhempi perheyhtiö, mutta yritys ajautui rahavaikeuksiin, ja se yhdistettiin vuonna 2006 tytäryhtiöksi rakennusyhtiö Takamat-suun.

Verkkosivusto World Atlasin mukaan Hoshi Ryokan on paitsi vanhin perheyhtiö myös neljänneksi vanhin kaikista vielä toimivista yrityksistä. Myös sitä vanhemmat ovat kaikki japanilaisia: edellä mainittu Kongo Gumi, hotelli-yhtiö Nishiyama Onsen Keiunkan (perustettu vuonna 705) ja hotelli-yhtiö Koman (perustettu vuonna 707). Euroopan vanhin yhtiö on vuonna 803 perustettu itävaltalainen ravintola St. Peter Stiftskulinarium, joka sijaitsee Salzburgissa.

Kaiken kaikkiaan Japanissa on enemmän yli sadan vuoden ikään ehtineitä yrityksiä kuin missään muussa maassa. Maaliskuussa 2022 Japanissa laskettiin olleen tällaisia yritysvanhuksia ainakin 37 550. Asahi Shimbunin mukaan toiseksi eniten yli satavuotiaita yrityksiä oli vuonna 2019 Yhdysvalloissa (19 497) ja kolmanneksi eniten Ruotsissa (13 997). Maailman vanhimman osakeyhtiön titteli on ruotsalaisella kupariyhtiöllä Storalla, joka perustettiin vuonna 1288; 710 vuotta ja monenlaista vaihetta myöhemmin yhtiö fuusioitui suomalaisen metsäyhtiön Enson kanssa. Nykyisin yhtiö toimii nimellä Stora Enso.

Ranskan Bordeaux'ssa pidettiin vuonna 1981 ensimmäinen Les Hénokiens -yhdistyksen kokous. Les Hénokiensiin kelpuutetaan vain vähintään 200 vuotta toimineita yrityksiä. Lisäksi yhdistykseen pääsevät vain yritykset, joissa perhe on pääomistaja ja vähintään yksi perustajaperheen jäsen johtaa yritystä tai istuu sen hallituksessa. Jäseniä ovat esimerkiksi italialainen asevalmistaja Beretta (perustettu 1500-luvulla), saksalainen kupariyhtiö Möllergroup (perustettu 1730), italialainen lakritsiyhtiö Amarelli (1731), ranskalainen kemian-yhtiö Pollet (1795) sekä sveitsiläiset pankit Pictet (1805) ja Dreyfus Sons & Cie (1823).

PERHEYHTIÖT OVAT ERITYISEN VAHVOJA Saksassa. Saksalaisiin perheyriytyksiin kuuluvat niin BMW, Bosch ja Miele kuin Lidl, Merck ja Volkswagenkin. Saksassa yli 500 työntekijän yhtiöistä kolmannes on edelleen perustajajäsenien käsissä. Yksi syy tähän on perintöverotus, joka on Saksassa kevyempää kuin monessa muussa suuressa talousmaassa.

Saksalaiset ovat olleet hyviä peittelemään ikäviä asioita menneisyydessään. Vasta viime vuosina on käynyt ilmi, miten paljon BMW:n takana olevat

Quandtit sekä VW:n ja Porschen Piëchit ja Porschet hyötyivät yhteistyöstään natsien kanssa 1930- ja 1940-luvuilla. Eivätkä ne tietenkään olleet yksin.

Esimerkiksi hollantilaisen vaatekauppaketjun C&A:n omistajasuvun Brennkmeijerien Saksan-haara hyödynsi natsien Itä-Euroopasta tuomaa pakko-työvoimaa ja kaappasi itselleen juutalaisten yrityksiä.

Saksan elektroniikkateollisuuden ylpeys Siemens vietti 175-vuotisjuhliiaan vuonna 2022. Yhtiön historiikissa myönnettiin, että ainakin 80 000 miestä ja naista pakotettiin toisen maailmansodan aikana työskentelemään Siemensin tehtaissa. Vuodesta 1943 alkaen natsit pystyttivät keskitysleirejä suoraan Siemensin tehtaiden viereen. Yhtiö kertoi myös, että sodan aikana sen liikevaihdon ja voiton kehitys pohjasivat ”laajaan pakkotyövoiman käyttöön”.

Yhtiötä kuolemaansa, vuoteen 1941 saakka johtanut Carl Friedrich von Siemens oli ”demokratian vankkumaton kannattaja ja inhosi natsien diktatuuria”, yhtiö kertoo verkkosivuillaan. ”Hän oli kuitenkin vastuussa yhtiön menestyksestä ja elossapysymisen turvaamisesta”, yhtiö kiittää yhteistyön natsien kanssa.

Kaikki saksalaiset yhtiöt eivät voi väittää olleensa vastahakoisesti natsien kelkassa. JAB Holding -yrityksen omistavat Reimannit esimerkiksi olivat innokkaita natseja.

”Olemme puhtaasti arjalainen yritys, joka on yli 100 vuotta vanha. Omistajat ovat tinkimättömiä rotuteorian kannattajia”, Albert Reimann nuorempi kirjoitti SS-joukkojen komentajalle Heinrich Himmlerille vuonna 1937.

JAB Holding omistaa monia tuttuja brändejä, kuten esimerkiksi Espresso Housen, Lacosten, Calvin Kleinin ja Hugo Bossin.

Vaikka Reimannien tuotteet ovat tuttuja, upporikas suku tunnetaan huonosti. Suvulla väitetäänkin olevan ”perussopimus”, joka kaikkien pitää allekirjoittaa 18 vuotta täyttäessään. Sopimuksessa suvun jäsenet lupaavat muun muassa välttää sosiaalista mediaa, varoa valokuvaajia julkisilla paikoilla ja kieltäytyä haastatteluista.

TÄSSÄ KIRJASSA KÄYDÄÄN LÄPI joitakin tärkeimmistä tragedioista, jotka ovat kohdanneet suuryhtiöiden omistajasukuja. Itsemurhat, ihmishuhdeskandaalit ja päihteiden käyttö eivät säästä rikkaitakaan.

Perimis- ja seuraajakysymykset saattavat johtaa katkeriin kiistoihin sisarus-ten välillä. Intiassa Mukesh ja Anil Ambani kävivät kauhean kamppailun vail-la testamenttia kuolleen isänsä perinnöstä (luku 32).

Persianlahden öljymaissa oli aiemmin pikemminkin sääntö kuin poikkeus, että veljekset murhasivat toisiaan. Persianlahden maiden dynastiat kuuluvat muutenkin kummallisimpiin sukutarinoihin. Ne ovat nousseet viime vuosina yhä tärkeämmäksi osaksi globaalia taloutta. Lisäksi ne ovat alkaneet vallata itselleen tilaa kansainvälisessä politiikassa.

The Economist -lehden Lähi-idän-kirjeenvaihtajan Nicolas Pelhamin mukaan Persianlahden dynastiat muistuttavat 1400-luvun Italiaa ja sen kaupunkivaltioiden itsevaltaisia perheitä.

”Saudi-Arabian al-Saudit, Abu Dhabin al-Nahyanit, Dubain al-Maktoumit, Kuwaitin al-Sabahit ja Qatarin al-Thanit muistuttavat Rooman Borgioita, Firenzen Medici-sukua, Milanon Sforzia ja Ferraran Estejä. Vanhan järjestyksen kolme tukipylvästä – klaanit, heimot ja uskonnolliset johtajat – ovat romahtamassa”, Pelham kirjoitti.

Al-Saudeja käsitellään kirjan ensimmäisessä luvussa. Al-Nahyaneista kerrotaan luvussa 3, al-Maktoumeista luvussa 24 ja al-Thaneista luvussa 33.

Persianlahden itsevaltaisia sukudynastioita kummastellaan lännessä historian oikkuina. Länsimailla on kuitenkin ollut ratkaiseva rooli niiden synnyssä.

Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun CIA:n entinen agentti Robert Bauer kirjoittaa kirjassaan *Sleeping with the Devil* vuodelta 2003, että Yhdysvallat suorastaan rohkaisi al-Saudeja synnyttämään varkaiden vallan, *kleptokratian*.

”Tuloksena on varastamiseen perustuva kuningaskunta, joka kasvattaa terrorismia, tuhoaa kaikki mahdollisuudet omistusoikeuteen perustuvan keski- luokan kehittymiseen sekä edistää orjuutta ja prostituutiota”, Bauer kirjoittaa.

AL-SAUDIT TEKIVÄT ENSIMMÄISEN ÖLJYN hyödyntämistä koskeneen sopimuksensa yhdysvaltalaisen Standard Oil of Californian, nykyisen Chevronin, kanssa 90 vuotta sitten, toukokuussa 1933. Yhtiö sai yksinoikeuden öljynetsintään ja -poraukseen kaksi kertaa Ranskan kokoisella alueella

Saudi-Arabiassa. Toisen maailmansodan päätyttyä maasta oli jo kasvanut elintärkeä öljyntuottaja länsimaille.

Britannia hallitsi Persianlahtea 1800-luvun alkupuolelta lähtien. Britit pystyttivät järjestelmän, jossa eri alueita hallinneet heimojohtajat olivat henkilökohtaisesti vastuussa Britannialle asioiden hoitamisesta. Järjestely johti siihen, että löydetyistä öljystä tuli heimopäälliköiden henkilökohtaista omaisuutta. Öljyrikkauksiensa ansiosta hallitsijat pystyivät pitämään kaiken vallan käsissään ja estämään minkäänlaisen demokratian tai nykyaikaisen hallinnon kehittymisen alueelle.

Britit vetäytyivät Persianlahdelta vuonna 1971, mutta heidän luomansa hallintomalli on edelleen voimissaan. Persianlahden öljymaiden kansallisvarallisuus on käytännössä hallitsijasukujen omaisuutta, ja alueen mahtisuvut ovat opporikkaita. Yleisen törseämisen ohella suvut ovat alkaneet ottaa yhä enemmän roolia myös kansainvälisillä vallan kentillä.

The Economist -lehden Nicolas Pelhamin mukaan Persianlahden maat yrittävät rahan avulla loikata vuosisatojen kehityksen yli eivätkä ne piittaa historiasta ollenkaan. Hänen mukaansa Persianlahden hallitsijat muistuttavat enemmän ”Saddam Husseinin vimmaista totalitarismia kuin heimoyhteisöä”.

Etenkin Saudi-Arabian ja Washingtonin suhteet ovat läheiset. Yhdysvallat ei enää ole riippuvainen saudiöljystä, mutta maan aseteollisuudelle saudien jättämäiset hankinnat ovat ratkaisevan tärkeitä. Yhdysvalloille on myös tärkeää, että sillä on Lähi-idässä vahva liittolainen taloudellisena ja poliittisena vasta-voimana Iranille.

Rikkauksiensa turvin öljymaiden hallitsijat osaavat tarvittaessa kääntää selkänsä länsimaille. Venäjän hyökättyä Ukrainaan keväällä 2022 venäläisille oligarkeille tuli kiire siirtää luksusjahtinsa ja suihkukoneensa turvaan. *The Wall Street Journal* -lehti kertoi, että hyökkäyksen jälkeen yli sata konetta lennettiin Dubain lentokentälle. Dubaista ja muista arabiemiraateista tuli yhdessä yössä houkuttelevia turvasatamia oligarkkien omaisuudelle, koska ne eivät liittyneet länsimaiden pakoterintamaan.

Mitä laajemmalle ja syvemmälle globaalitalous etenee, sitä useammin valistuneet kansalaiset ja kuluttajat joutuvat miettimään omien valintojensa oikeutusta ja seurauksia.

Moraaliset valinnat suhteessa esimerkiksi Persianlahden tyranneihin eivät enää ole vain valtioiden tai liike-elämän johtohenkilöiden vastuulla. Nyt esi-

merkiksi Newcastle Unitedin, Manchester Cityn ja Paris Saint-Germainin kannattajat joutuvat pähkäilemään, haittaako jalkapalloseurojen omistajien (Saudi-Arabian al-Saudit, Abu Dhabin al-Nahyanit, Qatarin al-Thanit) kotimaassaan ja osin ulkomaillakin harjoittama sortopolitiikka fanitusta. Chelsea kannattajahan ei näyttänyt vaivaavan se, että venäläinen oligarkki Roman Abramovitš omisti seuran vuodesta 2003 aina Venäjän vuoden 2022 hyökkäykseen saakka.

NYKYISIN YRITYSTEN OMISTAJAT pyrkivät yleensä häivyttämään itsensä taustalle ja antavat ammattijohtajien hoitaa julkisuuden vaatimia tehtäviä.

Toisaalta on hyvä, että yksittäisten patriarkkojen rooli on pienentynyt. Silti jotain hienoa on siinäkin, että ihmiset voivat aidosti kunnioittaa suuria yritysjohtajia.

Kun Nutellasta ja Kinderistä tunnetun italialaisen Ferreron perustanut Michele Ferrero kuoli, tuhannet surevat kokoontuivat hänen kotikaupunkinsa Alban kaduille. Gianni Agnelliin kuoltua satatuhatta ihmistä jonotti Torinossa Fiatin pääkonttoriin jättääkseen hänelle hyvästit.

SUURIMMAT PERHEYRITYKSET ovat nykyisin usein erilaisten toimijoiden verkkoja, joissa omistuksia on ketjutettu monen yrityksen kautta. Niin kutsutut *family officet* eli perheiden sijoitusyhtiöt hallinnoivat suvun jäsenten varallisuutta – ja joskus ne voivat ottaa hoidettavakseen myös ulkopuolisten varallisuutta.

Suomessa esimerkiksi Ehrnroothien perheellä on Virala Oy, Kokkiloilla Pontos Oy, Paasikivillä Oras Invest Oy, Pauligeilla The English Tearoom ja Herlineillä Security Trading, Holding Manutas, Mariatorp ja Wipunen varainhallinta.

Perheiden sijoitusyhtiöiden mallin loivat Rockefellerit perustaessaan Rockefeller Global Family Officen vuonna 1882. Maailman suurimpiin perheiden sijoitusyrityksiin kuuluvat Bill Gatesin Cascade Investment ja Quandtien perheen Harald Quandt Family Office.

Jättiläisiin kuuluu myös ranskalaisen Bernard Arnault'n Financière Agache, jonka hän muutti vuonna 2022 *société en commanditeksi*; muutoksen jälkeen osakkeita voi myydä, mutta silti päätösvalta pysyy suvun hallussa. Yhtiön osakanta on Arnault'n viiden lapsen hallussa, ja hallintamuodon muutos avaa tien Arnault'n omaisuuden jaolle perijöiden kesken.

Bernard Arnault'lla riittääkin jaettavaa. Vuoden 2023 alkupuolella hänet noteerattiin maailman rikkaimmaksi henkilöksi noin 200 miljardin dollarin omaisuudellaan. Arnault'n yritysostoilla kasvattama LVMH Moët Hennessy Louis Vuitton on maailman suurin luksustuotteiden valmistaja.

Arnault nousi maailman rikkaimmaksi, kun parhaimmillaan yli 300 miljardia dollaria omistaneen Elon Muskin (luku 4) varallisuus oli alentunut autonvalmistaja Teslan pörssi-arvon hupertessa. Pörssikurssien liikkeet ovat kuitenkin sen verran ennalta arvaamattomia, että Musk saattaa vielä nopeastikin nousta takaisin rikkaimman henkilön paikalle.

Siinä missä perheiden sijoitusyhtiöitä oli vielä vuonna 2008 noin tuhat, määrä kymmenkertaistui seuraavan kymmenen vuoden aikana. Kasvua selittää varakkaiden perheiden määrän kasvu mutta ilmeisesti myös se, että yhä useammat rikkaat haluavat välttää tilanteen, jossa jälkikasvu heittää perintönsä menemään. Näin kävi esimerkiksi Vanderbilteille (luku 38).

Suuria omaisuuksia hallinnoivat sijoitusyhtiöt toimivat usein monessa maassa. Chanelin omistajien Alain ja Gérard Wertheimerin (luku 44) sijoitusyhtiö Mousse Partners esimerkiksi toimii New Yorkissa, Pekingissä, Hongkongissa ja Caymansaarilla.

Perheiden sijoitusyhtiöitä tutkinut Credit Suisse -pankki sanoi, että hieman yli puolessa yrityksiä seuraavan sukupolven nivominen päätöksentekoon ja varallisuuden siirtäminen koetaan hankalaksi. Neljännes raportoi, että perheen sisäiset suhteet ovat ”merkittävä haaste bisneksille”. Valitut perheenjäsenet päättävät usein sijoituksista aasialaisten perheiden sijoitusyhtiöissä (61 prosentissa), mutta selvästi harvemmin Euroopassa (39 prosentissa), jossa sijoitusammattilaiset vastaavat sijoituspäätöksistä.

NIIN YHDYSVALTAIN IT-TEOLLISUUDESSA kuin Kiinassa ja Venäjällä Kremlin ympärille muodostuneissa jättiyrityksissäkin on yleensä vielä vallassa ensimmäinen sukupolvi. Aikaa myöden vaikutusvaltaisimpiin sukudynastioihin saattavat hyvin nousta Zuckerbergit (Meta), Paget ja Brinit (Alphabet), Lisinit (Novolipetsk Steel), Potaninit (Norilsk Nickel), Mat (Tencent), Zhongit (Nongfu Spring) ja Dingit (NetEase). Muutaman vuoden kuluttua tämä joukko saattaa muuttaa isostikin seuraavaksi esiteltävien mahtisukujen luetteloa.

1. AL-SAUD: KAIKKIEN KAVERI

SAUDI-ARABIA

MAAILMAN VAARALLISIN SUKU pitää vallassaan maailman öljymarkkinointa, ja suvun nykyinen nokkamies on tehnyt neljä ainutlaatuista liikettä, joiden lähellekään kukaan muu ei yllä. Hän hallitsee yksinvaltaisesti maata, jossa kansalaisvapauksia ei juuri tunneta. Silti koko maailma haluaa olla kaveri hänen ja hänen sukunsa kanssa.

Ensiksi hän taivutti isänsä julistamaan hänet seuraajakseen.

Toiseksi hän pidätytti suuren joukon maansa talouseliittä, jonka hän päästi vapaaksi vasta miljardien lunnasrahat saatuaan.

Kolmanneksi hän murhautti Yhdysvalloissa vaikuttaneen journalistin maansa ulkopuolella.

Neljänneksi hän pyyhki pöytää länsimaiden toiveilla saada hänen maansa Venäjän-vastaiseen rintamaan Ukrainan-sodan seurauksena.

Hän on Mohammed bin Salman al-Saud – maailman mahtavimman suvun ja maailman tärkeimmän öljyvaltion – yksinvaltainen päällikkö.

SAUDI-ARABIA ON AINUT NYKYINEN MAA, jossa maan nimi tulee hallitsijaperheen sukunimestä.

Nykyaikaisen Saudi-Arabian valtion perusti Abdul Aziz bin Abdul Rahman al-Saud vuonna 1932. Lännessä myös nimellä Ibn Saud tunnettu Abdul Aziz aloitti tiensä valtaan Kuwaitista vuonna 1902 apunaan vain nelisenkymmentä

seuraajaa. Hän valloitti Riadin ja eteni sodan ja diplomatian keinoin kokonaan hallitsijaksi.

Al-Saudien suku on perinteisesti harjoittanut islamin tiukkaa wahhabilaista tulkintaa. Abdul Aziz tarjosi silti eurooppalaisille vierailleen viskiä ja sikareja – sekä nuoria orjatyttöjä. Hän kielsi alkoholin vasta 1952, kun humaltunut saudiprinssi oli murhannut Britannian konsulin.

Abdul Azisin kuollessa vuonna 1953 hänellä oli nelisenkymmentä poikaa, joista kuusi tulisi palvelemaan kuninkaana hänen jälkeensä. Abdul Azisilla kerrotaan olleen elämänsä aikana 22 vaimoa, vaikka hän ilmeisesti noudatti islamilaisen lain vaatimusta, jonka mukaan samaan aikaan vaimoja sai olla korkeintaan neljä. Hän nimitti seuraajakseen vanhimman poikansa Saud bin Abdulaziz al-Saudin, jonka jälkeen hallitsijaksi nousivat peräperää Faisal (vuonna 1964), Khalid (1975), Fahd (1982), Abdullah (2005) ja Salman (2015).

NYKYHALLITSIJA SALMAN BIN ABDULAZIZ AL-SAUD (syntynyt 1935) ei juurikaan ole esiintynyt julkisuudessa viime vuosina. Salman nimitti seuraajakseen ensin veljenpoikansa Mohammed bin Nayefin, jonka hän tosin syrjäytti pian ja nimesi uudeksi kruununprinsiksi oman poikansa Mohammed bin Salmanin. Tämä tunnetaan nykyisin yleisesti lyhenteellä MBS.

Isänsä terveydentilan heikentyessä MBS on ottanut yhä enemmän valtaa itselleen, ja nykyisin hänen katsotaan olevan Saudi-Arabian tosiasiallinen hallitsija.

MBS on Salmanin ja tämän kolmannen vaimon Fahdan lapsi. Saudityylistä poiketen MBS ei opiskellut ulkomailla eikä häntä juuri tunnettu lännessä ennen miehen kapuamista valtaan. Mohammed bin Nayefin syrjäyttäminen oli länsimaille šokki, koska ne olivat luottaneet siihen, että Nayefista tulee maan öljyvarojen seuraava hallitsija.

Tutkija-toimittaja Anuj Chopran mukaan Nayef oli muun muassa Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA:n läheisin liittolainen Saudi-Arabiassa. Kesäkuussa vuonna 2017 Nayef kutsuttiin tapaamiseen hallitsija Salmanin palatsiin Mekassa. MBS:n liittolainen Turki al-Sheikh painosti tuntien ajan Nayefia eroamaan tehtävästään. Nayefille sanottiin, että jos hän kieltäytyy, hänen naispuoliset perheenjäsenensä raikataan.

Auringon noustessa seuraavana päivänä Nayefin ura oli ohi. Hänet saatettiin viereiseen huoneeseen, jossa MBS odotti tv-kameroiden kanssa. Kame-

roiden käydessä MBS kumartui suureleisesti suutelemaan Nayefin kättä ja polvea.

”Uskollisuutta vannoessani minulla oli ase selässäni”, Nayef kirjoitti myöhemmin tekstiviestillä avustajalleen, brittiläinen *The Guardian* -lehti kertoi.

Kansainväliselle lehdistölle syötettiin tarina, jonka mukaan Nayef olisi ollut morfiini- ja kokaiiniiriippuvainen. Chopra kirjoitti saaneensa selville tapahtumien todellisen tolan korkea-arvoisilta hallitsijasuvun jäseniltä ja muilta lähteiltä, jotka olivat Nayefin tapaan tulleet MBS:n syrjäyttämiksi.

VIISI KUUKAUTTA KRUUNUNPRINSSIN vaihtamisen jälkeen suuri joukko Saudi-Arabian eliittiin kuuluneita kansalaisia kutsuttiin yllättäen tapaamaan kruununprinssi Mohammedia tai kuningas Salmania. Tapahtumaketjun yksityiskohdat pysyivät epäselvinä kolme vuotta, kunnes *The Guardian* julkaisi marraskuussa 2020 laajan artikkelin, jossa se kutsui tapahtumia ”hakkaamisen yöksi”.

Kaikki alkoi puhelinsoihoilla, joilla lähes 400 henkilöä kutsuttiin paikalle. Korkean tason tapaamisen sijaan he kohtasivat valtion turvallisuusviranomaisia, jotka veivät joukon pääkaupungin Riadin ylellisimpään hotelliin Ritz-Carltoniin.

Hotellissa heidän silmänsä peitettiin, ja lähes kaikkia hakattiin, *The Guardian* kertoi. Lehti oli onnistunut haastattelemaan hotelliin vietyjä henkilöitä.

”Useimpia hakattiin, joitakin pahasti. Jotkut sidottiin seinään kipua aiheuttavaan asentoon. Se kesti tunteja, ja kaikki kiduttajat olivat saudeja. Tarkoituksena oli pehmentää heitä. Seuraavana päivänä kuulustelijat tulivat paikalle”, yksi lehden lähteistä kertoi.

Kuulustelijat yrittivät selvittää, kuinka paljon kiinniotetuilla henkilöillä oli varallisuutta. Kuulustelijat käskivät heitä soittamaan muun muassa sveitsiläisiin pankkeihin ja määrittämään suuria tilisiirtoja Saudi-Arabiaan. Pankit kieltäytyivät joistakin siirroista, koska ne olivat hyvin epätavallisia, mutta osa pyydetyistä siirroista toteutui.

Saudiviranomaisten mukaan operaatiossa maan valtiovarainministeriöön siirrettiin 87 henkilöltä yhteensä 107 miljardin dollarin edestä varoja. *The Guardianin* lähteiden mukaan summa olisi ollut ”vain” noin 28 miljardia dollaria.

MBS sanoi myöhemmin, että toimenpiteen tarkoituksena oli kitkeä korrup tiota. Toisen tulkinnan mukaan MBS lujitti näin valtaansa.

SEURAAVANA SYKSYNÄ, LOKAKUUSSA 2018, saudiarabialainen toimittaja-toimittaja Jamal Khashoggi murhattiin Saudi-Arabian lähetystössä Istanbulissa, Turkissa. Murha aiheutti kansainvälisen kohun, ja Saudi-Arabian hallinto yritti pestä kätensä asiasta. Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelu CIA selvitti nopeasti, että käsky Khashoggin tappamiseen oli tullut kruununprinssi Mohammed bin Salmanilta.

Murhaa on ihmetelty muun muassa sen takia, että Khashoggi ei ollut erityisen MBS-vastainen eikä hän esimerkiksi vaatinut maahan demokratiaa vaan pikemminkin varovaisia, hallinnon läpinäkyvyyden lisäämisen kaltaisia uudistuksia. Khashoggi oli kirjoittanut kolumneja muun muassa *The Washington Post* -lehteen.

MBS sanoi *The Atlantic* -lehden toimittajalle Graeme Woodille olevan ”päivänselvää”, ettei hän tapattanut Khashoggia: ”Se koski minuun paljon. Tunteiden näkökulmasta se koski minuun, ja se koski Saudi-Arabiaan.”

Sitten MBS sanoi Woodille jotain yllättävää: ”Jos tämä olisi tapa, jolla me hoidamme asioita, Khashoggi ei mahtuisi edes tuhannen ensimmäisen henkilön listalle. Jos tulisi toinen tällainen operaatio, joka koskisi toista henkilöä, sen pitäisi olla ammattimaisesti hoidettu ja koskea tuhannen listalle mahtuvaa henkilöä.”

Syksyllä 2022 hallitsija Salman bin Abdulaziz nimitti MBS:n Saudi-Arabian pääministeriksi. Yhdysvallat ilmoitti saman tien, että MBS:ää ei voida haastaa maassa oikeuteen Khashoggin murhaan liittyen.

HELMIKUUSSA 2022 VENÄJÄ HYÖKKÄSI Ukrainaan, ja iso joukko läntistä maailmaa lähellä olevista maista liittyi tukemaan Ukrainaa. Eivät kuitenkaan kaikki.

Muutamit Persianlahden maat, Saudi-Arabia etunenässä, ovat suhtautuneet Venäjään neutraalisti hyökkäyksen jälkeenkin. CIA:n johtaja William Burns kävi Saudi-Arabiassa kolme kuukautta hyökkäyksen jälkeen, mutta ilmeisen turhaan.

Yhdysvallat olisi halunnut saudien lisäävän öljyntuotantoaan, jotta länsimaat olisivat voineet luopua venäläisen öljyn ostamisesta. Näin ei tapahtunut.

CIA:n mukaan Saudi-Arabiassa on 17 prosenttia maailman tunnetuista öljyvaroista. Saudi-Arabiassa on edullisesti hyödynnettäviä öljykenttiä, ja halutesaan se pystyy säätämään öljyn maailmanmarkkinahintoja kasvattamalla tai vähentämällä tuotantoaan.

Syksyllä 2022 presidentti Joe Biden sanoi, että Saudi-Arabialle koituu ”seurauksia” siitä, että maa liittoutui Venäjän kanssa ja leikkasi öljyntuotantaan. Vielä muutamaa kuukautta aiemmin Biden oli vierailut Saudi-Arabiassa ja tehnyt nyrkkitervehdyksen MBS:n kanssa.

Toisen näpättyksen saudit antoivat lännelle, kun prinssi Al Waleed bin Talal al-Saudin enemmistöomistama Kingdom Holdings -yhtiö sijoitti venäläisiin öljy-yhtiöihin noin 500 miljoonaa dollaria. Sijoitukset tehtiin juuri ennen Venäjän Ukraina-hyökkäystä ja heti sen jälkeen, *Financial Times* kertoi. Muutama kuukausi ostojen jälkeen MBS ikään kuin siunasi sijoitukset, kun hänen johtamansa jättirahasto hankki 17 prosenttia Kingdomin osakkeista.

MBS:N TALOUDELLISEN VALLANKÄYTÖN ydin ovat valtiollinen öljy-yhtiö Aramco (katso esimerkiksi *Maailman 50 vaarallisinta yhtiötä*, Nemo 2021) ja Saudi-Arabian valtiollinen sijoitusrahasto Public Investment Fund PIF.

PIF:n osakkeet listattiin Saudi-Arabian omaan pörssiin – ilmeisesti sen takia, että ulkomaisessa pörssissä rahasto olisi joutunut paljastamaan al-Saudien osuuden rahaston toiminnassa. Se kuitenkin tiedetään, että PIF:n hallituksen puheenjohtajana toimii MBS itse.

Taloustehti *The Wall Street Journal* antoi alkuvuodesta 2023 esimerkin siitä, miten al-Saudien suku käyttää valtaa PIF:ssä. Pörssikurssien laskettua eri puolilla maailmaa MBS painosti rahastoa lisäämään nopeasti ulkomaisten osakkeiden ostoja. Rahaston hallituksen muut jäsenet pitivät tätä liian riskialttiina liikkeenä, mutta sitten kuningas Salman välitti viestin, että hän kannattaa poikansa ehdotusta.

Osakeostojen tiellä oli vielä yksi este, rahaston sillä hetkellä käytössä olleet varat eivät mahdollistaneet nopeita ostoja. Saudi-Arabia ei olisi Saudi-Arabia, ellei ratkaisu olisi löytynyt näppärällä tavalla: PIF taivutti maan keskuspankin antamaan sille osakeostoihin kymmeniä miljardeja dollareita. *The Wall Street Journal* kertoi, että MBS valitsi itse suuren osan osakkeista, joihin rahasto sijoitti.

The Wall Street Journalin mukaan osakejupakka kiihdytti valtataistelua PIF:n sisällä. Vastakkain ovat muun muassa videopelien ja luksusautojen valmistajiin sijoittanut MBS ja rahaston palkkaamat ammattijohtajat. Se, millä tavalla taistelu ratkeaa, tulee olemaan tärkeää jopa koko maailmantaloudelle

– Saudi-Arabia aikoo kasvattaa PIF:n varat nykyisestä 600 miljardista 2 000 miljardiin dollariin vuoteen 2030 mennessä. Maailman suurimman valtiollisen rahaston eli Norjan öljyrahaston varat ovat huhtikuussa 2023 noin 1 300 miljardia dollaria.

Lakimiestensä lehdelle lähettämässä lausunnossa PIF kiisti, että kruununprinssi vaikuttaisi hyvän hallintotavan vastaisesti rahaston päätöksiin.

MBS:n suurin PIF-panostus on ollut 45 miljardin dollarin sijoitus SoftBankin Vision Fundiin. SoftBankin rahasto on ollut viime ajat vaikeuksissa, ja sen arvosta katosi vuonna 2022 lähes viisi miljardia dollaria.

Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n edustajat kävivät tutustumassa Saudi-Arabian rahoitusmaailmaan. He yrittivät painostaa saudeja läpinäkyvyyteen valtionyhtiöitä koskevissa asioissa, mutta eripurainen neuvonpito meni huutamiseksi, kun PIF:n edustajat eivät pitäneet IMF:n kysymyksistä. Wall Street Journalin mukaan suhteet ovat sittemmin kohentuneet, mutta PIF ei koskaan antanut IMF:n edustajien pyytämiä tietoja.

Mohammed bin Salman julkisti vuonna 2016 kunnianhimoisen Vision 2030 -suunnitelman, jolla on tarkoitus rakentaa Saudi-Arabialle vaihtoehtoista liiketoimintaa öljyn oheen. Rahaa on sijoitettu muun muassa kahvintuotantoon ja sähköautoihin. Kärkihankkeena on uusi megakaupunki Neom, jolla saudit haluavat päihittää Abu Dhabin ja Dubain Persianlahden kaupallisena keskuksena. Neomin arvioidaan maksavan kaikkiaan 500 miljardia dollaria.

KRUUNUNPRINSSIÄ KOLME VUOTTA TUTKINEEN The Atlantic -lehden toimittajan Graeme Woodin mukaan Jamal Khashoggin murha vahvisti MBS:stä muodostunutta kuvaa: hän on julma ja ohutnahkainen psykopaatti. Juttua tehdessään Wood tapasi MBS:n kahdesti.

Wood kirjoitti MBS:n luoneen Saudi-Arabiaan ennennäkemättömän pelon ilmapiiriin: ”Saudi-Arabia ei koskaan ole ollut vapaa maa, mutta pahinkaan MBS:n edeltäjistä, hänen enonsa Faisal, ei saanut aikaan nyt vallitsevaa ilmapiiriä, jossa laajalti uskotaan, että hallitsijan arvostelu tai kaikkein vähäisinkin kohteliaisuus hänen vastustajilleen on vaaraksi.”

”Sitten kun hän on kuningas, kruununprinssi-MBS:ää tullaan muistelemaan enkelinä”, ex-kruununprinssi Nayefin avustajan Saad al-Jabrin poika Khalid al-Jabri sanoi Woodille.

Saudi-Arabiaan perehtyneen kirjailija-toimittajan Krithika Varagurin mukaan MBS:stä ei tiedetä juuri muuta kuin hänen suosikkiruokansa teininä (McDonald's), roolimallinsa (Bill Gates ja Margaret Thatcher), suosikkipeleinsä (Age of Empires ja Call of Duty) ja mieluisin säilytyskeinonsa (luoti kirjekuoressa). Nuorena MBS:n suuri huvi oli pukeutua poliisiksi ja pelotella ihmisiä ostoskeskuksessa.

”Tiedämme, että kerran hän laittoi oman äitinsä lukkojen taakse palatsiin”, Varagur kirjoitti.

SAUDI-ARABIAN LAINSÄÄDÄNTÖ ON enimmäkseen peräisin islamista ja uskonnollisista tulkinnoista. Ateismista voi saada 20 vuoden vankeustuomion.

Yhdysvaltalaisen Freedom House -järjestön mukaan Saudi-Arabian hallitsijan yksinvalta rajoittaa maassa lähes kaikkia poliittisia oikeuksia ja kansalaisvapauksia. Hallinto nojaa laajaan valvontaan ja toisinajattelun kriminalisointiin. Valtion menoja käytetään hallitsijan vallan pönkittämiseen. Naisia ja uskonnollisia vähemmistöjä syrjitään ja siirtotyöläisiä riistetään.

Hallitsija valitsee itse itselleen seuraajan, ja hän nimittää myös maan hallituksen. Poliittiset puolueet ja oppositio liikkeit on kielletty.

Freedom Housen mukaan Saudi-Arabia ei ainoastaan syrji omia kansalaisiaan ja siirtotyöläisiä, vaan se auttaa myös muita sortohallituksia pitämään kansalaisiaan kurissa. Järjestön mukaan MBS on auttanut muiden muassa Egyptin, Kiinan, Sudanin ja Turkin hallituksia.

Kuolemantuomio on Saudi-Arabiassa aktiivisessa käytössä. Ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin mukaan Saudi-Arabiassa teloitettiin maaliskuussa 2022 yhdessä päivässä 81 henkilöä. Teloitettujen joukossa oli muiden muassa aseellisesta ryöstöstä, aseiden salakuljetuksesta ja mielenosoitukseen osallistumisesta tuomittuja miehiä.

SAUDI-ARABIA ON OLLUT Lähi-idässä lännen tärkeä kumppani vuosikymmenten ajan. Kumppanuudelle on kaksi syytä: öljy ja aseet.

Vaikka Yhdysvallat on rimpuillut eroon tuontiöljyriippuvuudestaan, Saudi-Arabia on Washingtonille edelleen ensiarvoisen tärkeä kumppani. Donald Trump jopa teki ensimmäisen ulkomaanmatkansa presidenttinä juuri Saudi-Arabiaan.

Varsinkin Trumpin aikana suhde toimi molempiin suuntiin: Washington tuki Riadia ja Riad Washingtonia. Trumpin vävy Jared Kushner toimi presidentin sanansaattajana pääkaupunkien välillä.

”Jos MBS:stä lopulta tulee kuningas, hän ei ole kenellekään niin paljon velkaa kuin Jared Kushnerille”, senaattori Chris Murphy sanoi The Atlanticille.

Osan tästä velasta MBS kuittasi jo, kun Kushner pyysi PIF:ltä sijoitusta uuteen Lähi-idän-rahastoonsa vuonna 2021. Aluksi saudirahaston sijoitusyksikkö torjui pyynnön, mutta MBS halusi tehdä sijoituksen, ja PIF päätyi sijoittamaan Kushnerin rahastoon kaksi miljardia dollaria.

Saudi-Arabia pitää tilauksillaan pystyssä suurta osaa Yhdysvaltain aseeteollisuudesta. Saudit käyttävät aseisiin enemmän varoja kuin yksikään toinen maa. Tilastoyhtiö Statista arvioi, että vuonna 2021 Saudi-Arabian sotilasmenojen suhde kansantuotteeseen oli 6,6 prosenttia, kun tilaston kakkosella ja kolmosella, Venäjällä ja Yhdysvalloilla, vastaavat luvut olivat 4,1 ja 3,5 prosenttia. Suomessa sotilasmenojen suhde kansantuotteeseen on noussut lähelle sotilasliitto Naton suosittelemaa kahta prosenttia.

Yhdysvallat on myynyt saudeille kehittyneimpiä aseitaan – siitakin huolimatta, että Saudi-Arabia on käynyt veristä sotaa Jemenissä vuodesta 2015 alkaen.

Yhdysvaltain ja Saudi-Arabian läheiset suhteet tulivat näkyviin viimeistään, kun saudit antoivat Yhdysvaltain johtaman liittouman hyökätä maansa kautta Irakiin Saddam Husseinin vallattua Kuwaitin vuonna 1990. Yhdysvaltain joukot jättivät Saudi-Arabian vuonna 2003, mutta palasivat takaisin 2019, kun saudien öljyntuotantolaitoksia vastaan tehtiin lennokki- ja ohjusisku. Saudi-Arabia syytti iskusta Irania, joka kiisti syytökset.

URHEILU ON MONILLE ARABIMAILLE tapa yrittää kohentaa mainettaan maailmalla. Saudi-Arabian tuorein viritys on golfin ammattilaispelaajille luotu LIV Golf. Saudien valtiollinen sijoitusrahasto PIF on mediatietojen mukaan valmis sijoittamaan kiertueeseen kaksi miljardia dollaria kehittäkseen LIV Golfista varteenotettavan kilpailijan perinteiselle PGA Tourille. Esimerkiksi Tiger Woodsin kerrotaan saaneen saudeilta lupauksen satojen miljoonien dollareiden palkkiosta, jos hän jättäisi PGA:n ja siirtyisi saudisarjaan.

Yksi LIV:n suurimmista kannattajista on Donald Trump, joka on tarjonnut kenttiään uuden sarjan käytettäväksi.

”Minusta LIV on ollut mahtava juttu Saudi-Arabialle, mielikuvalle Saudi-Arabiasta”, Trump sanoi The Wall Street Journal -lehdelle ja lisäsi, että LIV:n tuomaa julkisuutta ei pystyisi ostamaan ”edes miljardeilla dollareilla”.

PIF-rahaston johtama sijoittajaryhmä osti jalkapallon valioliigaseura Newcastle Unitedin vuonna 2021. Kauppahinta oli noin 305 miljoonaa puntaa, josta PIF:n osuus oli 80 prosenttia. Saudi-Arabian osallistuminen ostohankkeeseen aiheutti Britanniassa jonkin verran keskustelua – Valioliiga hyväksyi kaupan saatuaan ”laillisesti sitovat vakuuttelut”, että Saudi-Arabian valtio ei käytä valtaansa seurassa.

Toisen hieman kummalliselta näyttäneen lausunnon antoi vähemmistöosakasta PCP Capitalia edustanut Amanda Staveley. Hän sanoi Britannian yleisradioyhtiölle BBC:lle, että ostohankkeessa hänen kumppaninsa ”ei ole saudivaltio, vaan PIF”.

IHMISOIKEUSJÄRJESTÖ AMNESTY INTERNATIONAL on syyttänyt Saudi-Arabiaa maineensa ”pesemisestä” urheilun avulla. Newcastle-kaupan jälkeen saudiseura Al-Nassr hankki riveihinsä maailman tunnetuimman pelaajan, portugalilaisen Cristiano Ronaldon.

”On erittäin todennäköistä, että saudiviranomaiset käyttävät Ronaldoa siirtääkseen huomiota pois maan karmeasta ihmisoikeustilanteesta”, Amnesty sanoi.

Mediatietojen mukaan Ronaldo tienaa Al-Nassr-sopimuksellaan yli 200 miljoonan euron vuosipalkkaa. Hän perusteli pestiään lehdistötilaisuudessa:

”Haluan antaa toisenlaisen kuvan tästä seurasta ja maasta. Se on syy sille, miksi tartuin tähän mahdollisuuteen.”